

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Underføgelſe

om, og hvorvidt Legems Straffe ere nødven-
dige i Opdragelſen, og i Særdeleſhed
i vore offentlige lærde Skoler.

Et Indbydelfes-Skrift

til den offentlige Examen

i

Odenſe Cathedral-Skole,

den 19 October 1807.

af

Ludvig Heiberg,

Skolens Rector.

Odenſe 1807.

Trykt hos S. Hempel,

Ejer af Fyens Stifts Adreſſecomtoir og Bogtrykkerie.

Thoms. J. v. Vahl.

*In ætatem infirmam, et injuriæ obnoxiam, ne-
mini debere nimium licere.*

Quinctilian.

Neppe er der nogen Materie i Opdragelseslæren, som baade theoretisk og praktisk er behandlet med større Forskiellighed, og hinanden faa modsigende, som den Lære om *Straffe*. Grunden hertil synes det ikke vanskelig at indsee. Ikke blot de, der skulle opdrages, ogsaa Opdragerne ere hinanden meget forskiellige i Anlæg, Evner, Stilling, Temperament, kort: i den hele indvortes og udvortes Karakter; men ligesom man er enig i, at en fornuftig Opdragelse bør modificeres efter hines forskiellige Tilstand, faa burde den det og efter disses, dersom ellers Sagen var praktisk mulig, og disse ikke selv modificerede Opdragelsen mere efter subjective Forestillinger, Beskaffenheder eller Tilbøieligheder, end efter Regler og hvad man forestiller sig som objectiv Sandhed. Dette maa allerede — endog naar man tænker sig blot fornuftige Opdragere — lede til et meget forskielligt Resultat, og da man let troer sig beføiet til at rette sin Theori efter sine gjentagne Erfaringer, men disse uden Tvivl i mange Dele ville være ligesaa forskiellige som Opdragerne, faa er det intet Under, om Meningerne ere delte og enhver troer at have tilstrækkelig Grund for den, han antager. Skulde Partiet være lige; maatte Opdragerne, om jeg faa maa sige, opdrages løvænd Børnene, dette søger man vel at gjøre i vore al-

mindelige Opdragelses Skrifter, men dels er det ikke saa let at udføre, som det lader sig smukt afhandle paa Papi-ret, dels glemmer man i Underføgelferne alt for ofte det ene Parti, og holder sig allene til det svageste. Saaledes udledes rigtig nok vilkaarlige Straffes Nødvendighed af ond Villie, som ikke paa anden Maade vil lade sig rette, men at denne stadig onde Villie har — jeg troer ikke jeg feilede om jeg sagde altid — sin Grund i Opdragerens Feil, at Indfald og Lune, Magelighed, Uretfærdighed, Mangel paa nøiagtig Underføgelse og Kundskab, og fremfor alt et Forhold imellem Opdrageren og Barnet, som ledede bort fra Tillid og Fortrolighed, isteden for at føre hen til samme, er Aarsagen til denne Nødvendighed, det er man ikke altid upartisk nok til at ville tilstaae. Men een Feil leder til flere, og har man i Opdragelsen gjort sig skyldig i een eller flere af dem, som allerede ere nævnede, vil det være heel vanskeligt uden nye Feil at rette de første. Lettest er da Middelet at anvende vilkaarlige Straffe, disse kunne den Stærkere altid have i sin Magt, og tilfredsstille de end ikke altid den Straffendes Lidenskab, saa kan det dog ikke nægtes, at de jo for en Tid kunne standse det Ondes Udbrud, og derfor kunne blive relativ nødvendige, endskjønt de for Børnene ere ubehagelige Følger af deres Opdrageres Feil. At jeg her og i det Følgende ved vilkaarlige Straffe, hvor dette Udtryk bruges, forstaaer den yderste Grad af samme, nemlig Legems Straffe, formoder jeg er klart af Sammenhængen.

Ikke enhver moralsk Feil, der har sit Udspring af ond Villie, gjør vilkaarlige Straffe nødvendige i Opdragelsen, det er kun Hang til disse Feil, som gjør dem til Laster og Forbrydelser, og forsaavidt til en Gienstand for Straf.

Men

Men jeg skulde tvivle paa, at Hang til Løgn, Falskhed, Uredelighed, Trodsighed, Hevngierrighed, Skadelyst o. s. v. vil finde Sted hos Børn der, hvor Tillid og Fortrolighed herske imellem dem og Opdrageren, og hvor denne ved sit Exempel og hele Forhold viser, at han selv strængt iagt-tager de moralske Pligter, som han anbefaler og fordrer opfyldte af andre. Locke har troet det samme, naar han siger: »Derfom en urigtig Tilbøielighed blev behandlet, »som den burde, den første Gang, den ytrer sig, nem- »lig, derfom man strax i Førstningen yttrede sin Forun- »dring derover, derfom Faderen, Opdrageren og alle de, »der omgaaes med Barnet, ifald den endnu engang skulde »yttre sig, viste det en alvorlig Pande, derfom den hele »Behandling blev indrettet efter den Grad af Mishag, Bar- »net havde paadraget sig, og derfom man vedblev at iagt- »tage dette Forhold, til Barnet erkjendte sin Feil og skam- »mede sig derover, saa vilde der, mener jeg, aldrig be- »høves noget andet Straffemiddel, og aldrig forekomme no- »gen Anledning til Hug. Nødvendigheden af en saadan »Tugt er en Følge af foregaaende utidig Overbærenhed el- »ler Efterladenhed o. s. v.« Et Beviis a priori for at Mennesket ei uden vilkaarlige Straffe kan dannes til et due- ligt og sædeligt Menneske, og altsaa for disses absolute Nød- vendighed, lader man vel være at beraabe sig paa, thi det vilde stride imod Erfarenhed, og andet var dog ikke istand til at tilintetgjøre denne Forudsætning.

Men uagtet dette er saa, og i mine Tanker unægte- ligt, troer jeg dog ikke man kan nægte vilkaarlige Straffes relative Nødvendighed. Man maa tage Mennesket, som det er, og da den største Mængde mangler enten Eyne eller Villie til at opfylde alle en fornuftig Opdragelses For- drin-

dringer, saa bliver intet andet Middel tilbage, end saa omhyggelig som muligt er, at rette Feilene; dog synes det, som sund Forstand fordrer, at Mennesket med tiltagende Kultur stedse maa rykke det Maal nærmere som det erkjender for det fuldkomneste, og vil man da ikke nægte, at Opdragelsen er fuldkomneste der, hvor den bedste Virkning er frembragt ved de naturligeste og derfor rigtigste Midler, saa seer jeg ikke rettere, end at vilkaarlige Straffere i Opdragelsen blot at ansee som et Rettelses Middel af foregaaende Feil, men ingenlunde som et Befordrings Middel til at opnaae den pligtrette Hensigt: de kunne have negative, men ikke positive Fortienester.

Kunde man i Opdragelsen gaae saa methodisk tilværks, som ved at dyrke en Have, vilde jeg ogsaa her uden Betænkning sige: ryk først alt Ukruddet op med Roden, og beplant saa Jorden, eller, man bør først udrydde alle Laster og Feil, førend man besætter sig med den positive Dannelsse. Men saa snukt end dette kunde synes, saa lidt troer jeg dog det kan anvendes. Neppe gives der under Menneskets sædelige Dannelsse saadant et vacuum; ved een Feils Udryddelse træder noget andet i Stedet, enten moralsk Forbedring, grundet paa fornuftig Overbeviisning, eller en anden Feil; at det første kan frembringes ved vilkaarlige Straffe for sig selv betragtet, vil nok Pfyologen ligesaa lidt som Pædagogen tilstaae; i Forening med Tilid til Opdrageren, Exempler og Underviisning kan det kun tænkes muligt; derimod lader det sig let tænke, at saadanne moralske Feil, som Had, Hevngjerrighed, Falskhed, Forstillelse o. s. v. kunne frembringes ved hine, fornæmnelig der, hvor de virke ene, og dette er vist nok ofte Tilfældet. Et Spørgsmaal kunde det maaske endog

være, om ikke saadanne Karakter-Feil, som de anførte og andre, der omhyggeligen skiules for at de siden med desto større Virkning kunne udøves, have ofte deres Grund i ubefindig Anvendelse af vilkaarlige Straffe i Barndommen*).

Af denne relative Nødvendighed i den huuslige Opdragelse slutter man tildels rigtig til dens Nødvendighed i den offentlige; men Grunden maa ogsaa her i Almindelighed søges lige saa meget hos Opdragerne, som hos dem, der skal opdrages. At Børn, hvis første Opdragelse har været saa ganske forskiellig, sædvanlig mere eller mindre fordervet, nu samlede i een Opdragelses Anstalt og under een Opdrager, skulle strax uden Tvang kunne gaae ind under de Regler, som en fornuftig Plan foreskriver, at Trodsighed, Løgn, Uredelighed, Skadelyst, Hang til at forurte Kammerater og al saadan Vanart, som en eller anden forhen har havt Frihed til at øve, og derfor er bleven til en Vane, skulde paa saadant et Sted kunne ndryddes alene ved Erindringer og Handlingernes egne naturlige Følger, det synes vist nok ikke rimeligt, det bliver endog i de fleste Tilfælde en Umulighed, saa meget mere, som man ikke med Billighed bør fordre af en leiet Opdrager, der ofte selv ikke engang har eller har havt Børn, den Omhyggelighed og naturlige Interesse for enhver enkelt iblandt dem alle, som man af fornuftige Forældres Opdragelse havde Ret til at vente for enhver især. Er Antallet af Børnene

her

*) »Man maatte — siger Trapp — »under saadanne Omstændigheder ikke ophøre med at straffe, førend Skiuddyden var bleven til virkelig Dyd, og denne til Vane, »til anden Natur. Men dettes Mulighed er nok mere, »end et psykologisk Problem.« Campe tror dog, uden Tvivl rigtig, at man paa denne Maade kan frembringe mekaniske, men ingenlunde moralske Færligheder.

her stort, er det samlet, som sædvanlig, uden mindste Hensyn til enhvers foregaaende huuslige Opdragelse, saa begriber jeg let vilkaarlige Straffes Nødvendighed, men troer tillige at finde et Beviis heri for den Mening, at denne — om jeg saa maa sige — kunstige Opdragelse vanskelig kan tilfulde erstatte den huusliges Mangler. Det stærkeste Bånd, som knytter disse Personer og Indretninger fast til hverandre, er unægtelig Egennytten, og vel nægter jeg ikke Grundfætninger og en derpaa bygget Rettskaffenhed sin Magt over Mennesker, men Naturen betroede saa vigtig en Sag, som Opdragelsen, ikke til den kolde Fornuft og Overlæg allene, men til Forældres naturlige Kjærlighed for deres Børn; deres ængstelige Tilsyn, utrættelige Møie, Ømhed i Stemme, Miner, Gebærder og Handlinger, der virker saa kraftig paa de Unges Gemytter, kan umulig fordres der, hvor Drivehærene til Handlingerne ere — om man vil træe Erfaring mere end Bøger — først og fornemmelig Levebrød og egen Fordel; og om disse ømme Følelser i Opdragelsen kan undværes, det overlader jeg til skjønsomme Læseseres egen Eftertanke. Den høie Grad af Rettskaffenhed og Iver, der ene var i Stand til at opveie faderlig og moderlig Ømhed og Omhyggelighed, er saaielden en Egenkab, at den aldrig bør forudsættes hos nogen Lærer- eller offentlig Opdrager, endskiönt jeg gjerne vil tilstaae at der endnu findes saa mange med alle fornødne Egenkaber begavede Mænd i Verden, at dersom det var muligt vores Ungdom kunde betroes til disses physiske og moralske Dannelse, vilde det være en Lykke for Efterlægten, men jeg tvivler meget paa, at man uden et guddommeligt Mirakel vil til den offentlige Opdragelse finde nok af saadanne Personer; enkelte Exempler paa Lærere eller Opdragere, som med Flid have arbeidet for en Tid i dette Fag, findes der

jo unægtelig, men Mængden af Exempler paa det Modfatte er dog upaatvivlelig langt større. Jeg ønskede vist nok, at enhver kyndig tilligemed mig heraf kunde udfinde det Resultat, at Opdragelsen er mere Hiertets end Forstandens Sag, og at den, som vil lade sine Børn opdrage af alflkens Lærere og Opdragere, maa vente at faae dem maa- delig opdragne, i det han maafke faaer dem ypperlig un- derviste; men da enhver troer sig lettere istand til at op- drage, end til at undervise, tør jeg snarere i denne Sag vente mig enkeltes end de flestes Bifald. Nødvendigheden af vilkaarlige Straffes Anvendelse er altsaa vel større her end i den huuslige Opdragelse, men Grunden er, fordi der altid, naar Mennesket er udskoeiet fra Naturen, behøves et Slags Kunst for at føre det tilbage igien.

Men fordi vilkaarlige Straffe tildels ere nødvendige i Opdragelsen, deraf følger ikke strax sammes Nødvendighed ved Underviisningen, eller med andre Ord, i vore offent- lige Skoler. Jeg veed vel, man siger: Lærere ere Op- dragere, jeg har endog for ikke ret længe fiden seet den Sag paa en Slags Maade beviist i et tydsk Maanedskrift. At fornuftige Lærere hos Børn, der blive opdragne for- nuftigt, kan virke meget saavel til deres moralske som in- tellectuelle Dannelse, maatte i mine Tanker være en Daar- lighed at nægte, men videre kan jeg efter min Overbeviis- ning heller ikke tilstaae, naar man ikke vil kalde det Op- dragelse, at man ved vilkaarlige Straffe eller Frygt for sam- me kan faae Børn og unge Mennesker til at efterlade eller gjøre hvad man vil. At det egentlig er det umoralske i Tænkemaaden, der hos Børn og unge Mennesker fortien- er Straf, vil formodentlig ingen nægte, men for overalt og med Sikkerhed at kunne bedømme dette umoralske — thi

jeg taler her ikke om umoraliske Handlinger, for saavidt de ere borgerlig illegale, de staae, og bør uden Undtagelse staae, under de borgerlige Øvrigheders Bedømmelse — er det nødvendigt at kiende Barnet noget nøiere, end blotte Lærere sædvanlig have Leilighed til. Var den gode eller onde Villie altid ligesaa kiendelig som Handlingen selv, vilde Sagen ikke have stor Vanskelighed, men da en Handling kan være illegal og dog moralsk god, eller omvendt, legal og dog umoralisk, hvorpaa daglig Erfarenhed og Omgang med Børn i Alder eller Forstand kan give Exempler nok, saa følger heraf, at det, som endog den meest upartiske Lærer, blot som Lærer betragtet, straffer, er Handlingens Illegalitet, fordi han derfra slutter, endskiønt ofte meget usikkert, til Tænkemaadens Immoralitet. — Vel er det saa, at for de borgerlige Domstole kunde sædvanlig kun Handlingernes Illegalitet komme i Betragtning, men det er og heri Opdragelsen saa kiendelig adskiller sig fra Anvendelsen af borgerlig Ret, da der i hiin fornemmelig bør sees paa det moralske eller umoraliske i Tænkemaaden. Læreren staaer saaledes ved Siden af den borgerlige Dommer, begge kunne bedømme Handlingernes Illegalitet, ogsaa, det forstaaer sig, deres Immoralitet, men derfor ikke uden i særdeles enkelte Tilfælde, lige med den omhyggelige og opmærksomme Opdrager Barnets eller Drengens Immoralitet, og det er derfor ikke at undre over, om Lærer og Opdrager, endog begges Upartiskhed forudsat, ofte maa være af aldeles modsat Mening i Anvendelsen af de vilkaarlige Straffe, men at Formodningen for det rigtige maa falde ud til Fordel for Opdrageren, synes mig klart af hvad forhen er anført, og som med saa Ord bestaaer deri, at Opdragelsen har med Tænkemaadens Moralitet at gøre, hvorom ingen har bedre Leilighed til at

døm-

dømme, ja end ikke i Almindelighed med Sikkerhed kan dømme, uden Opdrageren. Det maatte lede mig for langt bort fra Materien, om jeg her vilde søge at bevise, hvad der desuden synes ikke at trænge til noget Beviis, at en offentlig Lærers indskrænkede Underviisnings Tid ikke er tilstrækkelig til faa tilforladelig, som Opdragelsen fordrer det, at kiende Tænkemaadens Moralitet, kun ønsker jeg ikke at misforstaaes, og at man ei vil forvexle den Dom, som man i det daglige Liv fælder, og synes at have Ret til at fælde, over den Handlendes Moralitet af Handlingerne selv med den, som Opdrageren, der udleder samme af langt andre og sikrere Kilder, er istand til at fælde. Hvad Cicero lader Fimbria sige: at han ei torde dømme nogen for en retskaffen Mand, *cum ea res innumerabilibus officiis et laudibus contineratur*, lader sig med Hensyn paa Moraliteten anvende i Opdragelsen paa enhver der ikke ved det daglige Livs mangelaande ubestemte og tilfældige Sysler, I ved idelig Omgang og Opmærksomhed kiender den, der ska opdrages.

Men om man end vil tilføje mig dette — — maatte nogen sige — kan allerede Handlingens Illegalitet selv være Grund nok for Læreren til at anvende vilkaarlig Straf. Og hvo vilde nægte dette? kun at man ikke udstrækker det over sine Grændser. Handlingernes Illegalitet bedømmes hos Børn og unge Mennesker i en Skole enten efter almindelige Love, eller efter specielle Skole-Love. Retten bør være lige for alle, og status in statu bør aldrig udvides uden for de Tilfælde, Lovene eller Stats-Indretningerne bestemme. Forfeer altsaa et ungt Menneske sig imod Statens almindelige Love, faa maa Skolen ikke være ham et Fristed, der kan unddrage ham fra den Straf, som

Lovene fastfætte for saadanne Forseelfer. Sæt unge Mennesker i en Skole sik i Sinde at udøve Uordener paa Gaden, flaae Vindever ind eller noget saadant, jeg begriber fandelig ikke paa hvad Grund — faa længe ingen speciel Anordning befaler andet — saadanne skulle mere end andre Gadedrenge være uden for de almindelige Politilove; uden Betænkning, mener jeg, en offentlig Lærer maatte sigtæger I dem hen, og dømmer dem efter eders Lov. Det vilde da beroe paa Udfaldet af Sagen eller paa Dommen, hvorvidt saadanne Mennesker kunne forblive i en Skole eller ikke, naar Skolen ellers ikke hørte til dem, der ere almindelige for alle.

Er Forseelfen af den Art, at den strider imod almindelige specielle Skolelove, da bør den Straf anvendes, som Skoleloven tydelig bestemmer for Forseelfen, men har den ikke udtrykkelig fastsat Legems Straf herfor, bør samme ikke anvendes, Legems Straffe ere den højeste Grad af Straffe i Opdragelsen og man bør ikke formode, at den Lovforfatter, der bestemte Tilfældene for de mindre Graders Anvendelse, skulde med Taushed forbigaae noget Tilfælde, hvor han anfaae den højeste Straf for nødvendig. Dog var det muligt, man kunde tænke sig, at en Anordning under et almindeligt Ord, f. E. *Vanart* eller noget saadant, havde indbefattet andre særdeles Feil, f. E. *førtæt Dovenskab*, og at denne altsaa burde straffes med Legems Tugt, fordi samme var bestemt for hiin Udyd. Men vil man ikke nægte Lov-Concipisten fund Forkand, gaaer det neppe an saaledes at subsumere heterogene Feil. Imidlertid da Spørgsmaalet: *om Legems Straf i vore offentlige Skoler bør anvendes, naar Lovene tie, for førtæt og stadig Dovenskab*, ikke synes aldeles ubetydeligt,

ligt, troer jeg det ikke upassende herat anføre nogle Grunde imod samme. At jeg ved offentlige Skoler i dette hele Stykke, altsaa og her, forstaaer allene vore høiere og lærde Skoler, og altsaa ikke de lavere Borger og Bønder Skoler, hvis Indretning og Bestemmelse er af en anden Art, anseer jeg fornødent i Forveien at anmærke.

En vigtig Grund imod Legems Straffes Anvendelse i Skolerne for Dovenskab og Efterladenhed finder jeg i næsten alle berømte Pædagogers Overensstemmelse i denne Henseende. Hvad Rousseau, Locke, Campe, Trapp, Stuve, Resewitz, Gedike, Coste, Rudolphi o. fl. ere i denne Henseende meget enige i, har Quinctilian allerede sagt for 1700 Aar siden. Hvormegét han misbilliger Legems Straffe ved Underviisningen og paa hvilke Grunde, sees af følgende Stykke, som findes i hans Anviisning til Veltalenhed 1, 5. og som jeg her vil overfætte: »jeg vil ingenlunde« siger han, »at Lærlinger maae straffes med Hug, endskjønt det baade er almindeligt, og Chrysis ikke misbilliger det. Thi først er det hæsligt og flaviskt, og, hvad enhver tilstaaer, i det ringeste en Fornærmelse, naar man »bød en Voxen det; dernæst om nogens Tænkemaade er »saa uædel, at han ei lader sig rette ved Bebreidelser, vil »han, som de nedrigste Trælle, endog saa hærdes ved »Hug; endelig behøves end ikke denne Tugtelse, naar »den, som skal have Opfyn med Fliden, vil være flittig til »stæde. Nu troer man at hielpe paa Pædagogers Forsømmelse derved, at man ikke holder Børn til at gjøre, hvad »de bør, og siden straffer dem, fordi de ikke have giort »det. Endelig, naar man har brugt Hug til Barnet, hvad »vil man da gjøre ved det unge Menneske, som dette Skrækemiddel ikke kan anvendes paa, og som har vigtigere Ting

»Ting at lære? Hertil kommer at under denne Pryglen ind
 »træffe ofte af Smerte eller Frygt mange Ting, som man
 »maa undsee sig ved at nævne, og som selv Børnene siden
 »blues ved; denne Skam kræver og nedslaaer Gemyttet,
 »og gjør at man skyer Lyset. Bruger man nu desuden ik-
 »ke tilbørlig Omhu for at vælge fædelige Oppassere og Læ-
 »rere, undseer jeg mig ved at nævne, til hvilke Uteerlig-
 »heder disse nefandi homines misbruge deres Prygleret, og
 »hvad Anledning disse Staklers Frygt ogsaa undertiden gi-
 »ver andre. Dog jeg skiøtter ikke om at opholde mig læn-
 »gere herved. Her er alt for meget at tænke ved. Kun
 »maa jeg tilføie dette: imod den svage og for Fornærmelse
 »udfatte Alder bør ingen tillades for meget“. Saavidt
 Qvinctilian. Kunde end ikke alt, hvad Qvinctilian her
 figter til, saa let finde Sted i vore Dage, saa behøver man
 dog ikke at gaae mange Decennier tilbage for at finde i of-
 fentlige Skoler Copier af dette Malerie, og man maatte
 være meget uerfaren, om man vilde troe, at der ikke end-
 nu fandtes Orbilier, som anfaae Legems Straffe for uadskil-
 lelige fra — jeg vil ikke sige — en god Skole Disciplin,
 men selv fra en tilbørlig og frugtbringende Underviisning.
 Qvinctilians Grundfætninger have imidlertid og været de ny-
 ere Tidens berømteste Pædagogers. »Legems Straffe“ — siger
 Locke — »opvække meget naturligen en Affky hos Barnet
 »for Ting, som Opdrageren burde indgyde det Tilbøielig-
 »hed til. Det er en Iagttagelse, der tilbyder sig af sig
 »selv, at Børn fatte Had til Ting, der forhen have væ-
 »ret dem behagelige. naar de see, at de faae Hug, For-
 »tred eller blive plagede paa een eller anden Maade for de-
 »res Skyld. Og dette er vel intet Under. Endog Vox-
 »ne vilde vel neppe fatte Kierlighed paa denne Maade til
 »ubehagelige Ting. Hvo vilde vel ikke fatte Affky for de

»ligegyldigste Ting, for de uskyldigste Fornøielser, naar
 »han paa en Tid, da han ikke er oplagt dertil, skulde
 »med Hug eller Skienden drives dertil, eller naar han for
 »Efterladelsen af een eller anden Biomstændighed skulde be-
 »standigen udstaae en saadan Behandling? Dette er høist na-
 »turligt. Saadan slavisk Tugt danner og slaviske Siele.
 »Barnet giver efter og lader, som det er lydigt, saalæn-
 »ge Rifet svæver det over Hovedet; men saasnart det er be-
 »friet fra Frygten derfor, saasnart det kan undvige sine
 »Opfynsmænds Øine og haabe at undgaae Straffen, vil det
 »give sine naturlige Tilbøieligheder desmere Tøilen; thi
 »disse ere ved en saadan Behandling ikke allene forblevne
 »ufvækkede i dets Siel, men endog forstærkede og ophøi-
 »ede, og de pleie efter en saadan Tvang at bryde løs med
 »des større Hefughed. Dog kan man ogsaa ved saadan
 »Behandling gjøre af et ungt Menneske en kraftesløs, sløv
 »og drømmende Skabning, hans unaturlige Alvorlighed
 »kan maaske behage enfoldige Folk, men de blive ubrug-
 »bare Skabninger for sig selv og andre deres hele Liv igien-
 »nem.« Jeg har ladet Qvinctilian og Locke sige saa me-
 get, fordi jeg troer det Anførte indeholder tydelige Grund-
 sætninger; jeg vil derfor i Henseende til endeel af de øv-
 rige fatte mig kortere. Efterat Campe har bestemt de to
 Tilfælde, hvor han i Opdragelsen anseer Legems Straf
 nødvendig, nemlig: vedvarende Arrighed og trodsig Uly-
 dighed mod Opdragere — hvori han dog tilligemed Refe-
 vitz troer Opdragere selv have Skyld — siger han: »men
 »høist uvifeligt og fornuftstridigt er det, naar uforstandige
 »Forældre og Opdragere anvende Hug for at tvinge Børn
 »til større Opmærksomhed og Lærelyst, eller for at banke
 »Dyder i dem, som deres Uduelighed hindrer dem fra
 »at gjøre behagelige og ønskværdige for Børn.« — Gedike
 siger

figer ved et Sted i Lockes Skrift om Opdragelsen: »Le-
 »genlige Revfelfer maae ingenlunde anvendes som Spore til
 »at lære. Genie og Lærelyst kan aldrig frembringes ved
 »Stokken.« — Trapp, Stuve, Campe og Relevitz fige — i
 mine Tanker overmaade rigtig — ved et Sted hos Locke
 »til at lære eller studere burde Børn med Rette aldrig hold-
 »des ved Hug; — men dog burde man aldrig tillade faa-
 »danne Drengene at være ledige, men holde dem med Tvang
 »til mekanisk Arbeide.« — Campe og Gedike fige et andet
 Sted: »For at lære er Hug visseelig en meget frugtesløs
 »Kuur; thi bliver Barnets Hoved lysere, dets Opmærk-
 »sommelighed mere spændt, dets Lærelyst større, naar det til-
 »lige føler Smerten af de Hug, det har faaet, og skiel-
 »ver for Smerten af de Hug, det i Fremtiden vil faae.«
 — Coste gjør Montaignes Ord til sine: »Jeg misbilliger« —
 figer han — »ethvert Slags haard Behandling, naar man
 »opdrager en ung Siel, som man vil indgyde Ærekiærlighed
 »og danne til at handle frit. Enhver stræng og voldsom
 »Behandling medfører noget Slavisk, og jeg er af den Me-
 »ning, at det der kan udrettes ved Fornuft, Klogskab og
 »Duellighed, vil aldrig opnaaes ved Tvang. Jeg har al-
 »drig mærket nogen anden Virkning af Rifet, end at det
 »har gjort Børnene mere nedrigfindede, onde og egen-
 »findige.« — Til disse Autoriteter, som endnu kunne for-
 øges med mange flere, hentede fra disse og andre be-
 rømte pædagogiske Skribentere, vilde jeg endnu tilføie
 Skoleforordningen af 11 Mai 1775 dens 15 §, hvor det hedder
 strax i Begyndelsen: »Lærerne maae ei med Hug og Slag
 »tvinge deres Disciple til at lære« derfom ei et følgende Ud-
 tryk henimod Slutningen af samme §: Men Lærerne have
 »nøie at iagttage, at de ei haardelig revfe dem, der gierne
 »ville, endskiøndt de ei altid kunne, lære saa hastig, som

„andre,“ forekom mig at staae i aabenbar Modsigelse med det første. Det synes, som Lovconcipisten har antaget Grundfætningen: ikke med Hug og Slag at straffe Dovenskab, og dog været bange for at den skulde blive fulgt af offentlige Lærere.

Endnu troer jeg fra en anden Side betragtet, enhver retskaffen offentlig Lærer bør ønske, at Legems Straffe for Dovenskab aldrig maae blive indførte og autoriserede; thi neppe gives der noget Tilfælde, hvor Læreren mere kan være udfat for Mistanke af Partiskhed, eller, om han har Lyft dertil, sikrere øve den. Ingen Kunst kan det være for enhver Lærer, som forstaaer sit Fag og har nogen Øvelse, at bringe et ungt Menneske af almindelige Evner og ethvert Barn til at svare enten urigtigt eller intet. De bestemte Svar — ogsaa Spørgsmaal — ere afmaalte inden for saa snevre Grændser, at ethvert ubestemt Ord, som tilføies, — og af Børn eller Lærlinge maa dette sædvanlig ventes — kan give riig Anledning til enten at gjøre Svaret latterligt, eller til at forvirre den Svarende; er man overalt først indtagen imod Drengen, kan man uden Vanskelighed finde Anledning til at blive misfornøiet med hans Svar, og dette endog, naar han veed noget; men veed han nu intet — hvilket Tilfælde og er muligt uden Skyld fra Lærerens Side, men ogsaa uden at man derfra nødvendig maa slutte til Dovenskab hos Drengen — saa er det naturligt, at han tier, og skal han uden videre Veiledning forbindes til at svare, er det sandsynligt han maa svare galt. Skulde altsaa paaanket Dovenskab i en offentlig Skole, kunne paadrage Legems Straffe, seer jeg en viid Mark aaben for disse, vi staae da, hvad denne Punkt angaaer, paa samme Trin, som vore Forfædre og alle vore nyere Pædagogers Raisonne-

ments, Deductioner og Demonstrationer ere for faavidt kun Hiernespind.

Men — siger man — *hvorledes bør man forudsætte saadan Partiskhed hos nogen offentlig Lærer, at han endog skulde søge Leiligheden for at faae unge Mennesker, som han af en eller anden Aarsag havde Uvilje imod, affstraffede?* Indvendingen forekommer mig ligesaa ufornuftig, som om jeg vilde sige: hvorledes bør man forudsætte, at unge Mennesker skulle være doyne, eller efterlade at vise den tilbørlige Opmærksomhed? Man behøver ikke at deducere Muligheden enten i det ene eller i det andet Tilfælde af Fornuften; enhver, der ikke vil nægte al Erfaring, maa tilstaae, at hiint ligesaa vel kan finde Sted hos de Ældre, som dette hos de Yngre. At der gives, at der altid har været og altid vil blive Lærere, hvis Upartiskhed og Kierlighed for Ungdommen gjør dem i høieste Maade agtede og elskede, at jeg selv maa glæde mig ved at være Medlærer ved et Personale, hvis Humanitet og Retfærdighed sikrer dem for enhver Mistanke, gjør intet til Sagen, vi kunne dog ikke fra enkelte Personer eller enkelt Sted slutte til alle. Man nægter ikke, at Uretfærdighed og Partiskhed fandt Sted hos adskillige Lærere i gamle Dage, og hvad Grund er der da til den Tanke, at Moraliteten i denne ene Deel, og iblandt disse Mennesker allene, har i vore Dage gjort saadanne Kiempe Skridt, at intet Spoer af Uforstand eller Partiskhed er bleven tilbage. Antager man, at med prøvet og erkjendt Duelighed maae nødvendig alle Dyder være forenede hos en offentlig Lærer, saa ere alle Love saa godt som unødvendige, og troer man ikke dette, saa kan Lærere lige saa lidet, som alle andre Statsborgere, fordrø en Undtagelse for sig fra Lovgivnings Principet: *Quilibet præsumitur malus.* Men

Men mange Forældre ønskede dog vist, at deres Børns Dovenskab blev tugtet i Skolen, og skal Dovenskab ikke straffes, vil Flid aldrig finde Sted. —

Vel muligt der gives saadanne Forældre, men ikke alt hvad disse ønske kan gøres til Grundfætninger for en offentlig Indretnings Lov. De agte paa deres Børns Flid hjemme, og kunne de ikke dette selv, og for Mangelen af Flid dog ville have Børnene revfede, saa give de — jeg veed intet andet Middel — Magten med Overopsynet ved huuslig Flid i en Mands Haand, som finder denne Fremgangsmaade rigtig, og ved privat Underfølgelse til ubestemte Tider kan opfylde deres Ønsker. Ikke mindre upædagogisk forekommer mig den sidste Deel af Indvendingen, og strider desuden imod al min og uden Tvivl fleres Erfaring. At denne Mening aldeles ikke kan stemme overens med de berømteste Pædagogers Grundfætninger troer jeg er tydeligt nok af det foregaaende; og skal jeg anføre et Beviis for min Erfaring, saa tør jeg frit paastaae, at af skriftlige Arbejder, som 30 til 40 unge Mennelker og derover bestandig siden Skolens Reform, det er i en Tid af 5 Aar, have været forbundne til at indlevere til mig, nogle maanedlig, andre undertiden ugentlig, undertiden hver fiortende Dag, nogle endog i de første fire Aar hver anden Dag, er ikke 10 Gange noget udebleven over den bestemte Tid; denne Forsømmelse har med Henfyu til Tiden og Mængden været saa usædvanlig, at det i det Hele har været saa godt som ingen. Og dog ere de skriftlige Arbejder i Almindelighed de vanskeligste, som enhver Doven, naar han vidste at Legems Straf ei anvendtes, og han ei uden ved dette Middel lod sig bringe til at efterkomme sin Pligt, snarest maatte faae i Sinde at forsømme. At Ar-

heiderne have været og ere af forskjellig indvortes og udvortes Godhed, derom kan ikke her være Spørgsmaal; jeg vilde kun anføre eet Exempel iblandt flere paa, at det ikke altid er Hug og Slag, der holde den Dovne til Arbeide; mange andre Biomstændigheder, som efter enhver Karakter og Stilling kan benyttes, virke sædvanlig langt kraftigere. Denne Erfaring har jeg under 21 Aars offentlig Underviisning havt i mange flere Tilfælde, og jeg tvivler ikke paa, at jo mange offentlige Lærere have erfaret det samme. Men fordi jeg troer Legems Straffe ere upassende for Dovenkab, deraf følger ikke, at forfat Dovenkab bør være aldeles ustraffet. Formaninger, Bebreidelser, Udelukkelse fra Forfrisknings Pladsen, Anmeldelse for Forældre eller Opdragere kunne være passende Afskrækkelses- eller Forbedrings-Midler, og ere disse ikke tilstrækkelige, hvad Tab er det da for Videnskaberne, om den Dovne og Ulærvillige henvises paa en anden Plads, hvor han ved mekaniske Færdigheder eller Legems Arbeide kan gavne Borger-Samfundet?

Men hvad ligger der saa stor Magt paa, om Børn eller Drengene faae nogle Skrup, som de ikke saa lige have fortjent, det bør man ikke gjøre stort Væsen af. Naar jeg hører oplyste, fornuftige, sindige Mænd, gode kjerlige Opdragere, blide, veltænkende Børnevenner føre dette Sprog, smerter det mig. Derfom en Stimand eller Røver overfalder os, berøver os uden Ret eller Paaskud af Ret, paa en Tid da vi ei kunne forsvare os, vor kjæreste Eiendom, da ansee vi det for Pligt, at lade Lidenskaber seire over Fornuften, at harmes indtil Raserie, og vor Harm — staaer den inden for Fornuftens Grændser — er billig, men vi have dog den Lindring — hvor ubety-

de

delig den end synes — at tørde yttre vor Harme, vor Forbittrelse, uden at deraf gøres os en ny Brøde. Men naar vi i Opdragelsen følge Røverens Grundfætninger, overfalde uretfærdigen den Svage, der ei kan, maaske hverken tør eller maa, forsvare sig, berøve ham, vel ikke Eiendom eller Liv, men undertiden det, der er vigtigere end Eiendom og Liv, Hiertets Uskyldighed og Tænkemaadens Retfærdighed, og nedlægge her Had og Forbittrelse ifteden for Kierlighed og Tillid til Mennesker, saa ansee vi det for Intet, fordi det, desværre! ikke er saa ualmindeligt, fordi vi ei tydelig og strax kunne see Følgerne deraf, og fordi den Fornærmede her fielden kan gjøre Rede for sine Følelser, og, om han end kunde det, vilde begaae en ny Brøde ved at yttre dem. Vee den Regent, der straffer nogen anden, end Forbryderen, som ikke lader Uskyldigheden være sig hellig! Det samme gielder om Opdragere, Forældre og Lærere; de kunne heri ikke være samvittighedsfulde nok. De bør endnu mere frygte for at straffe den Uskyldige, end for at skaane den Skyldige. Der er heller ikke noget, som forbittrer Børn mere end deres Forefatters Uretfærdighed. Een eneste Behandling af denne Art er nok til at skille en Lærer ved sin Eærlings Agtelse og Tillid. Enhver, som erindrer at have lidt uskyldig i sin Barndom, maa tilstaae, at han selv i en modnere Alder har Møje med at undertrykke den Uvillie, han føler, saa ofte han tænker paa den, som straffed ham. Er overalt Retfærdighed ikke nogen absolut Dyd, saa kan man lige saa gjerne sige, at der gives ingen Dyd, uden for saavidt de harmonere med Omstændigheder, Tider eller Personer.

Ieg har føgt i det Foregaaende efter beste Overbeviisning at vise, hvor upassende og urigtig Anvendelsen af Legems Straffe er i et bestemt Tilfælde i vore offentlige lærde Skoler, saalænge Lovene ikke udtrykkelig have for denne Feil anordnet denne Straf. Man tillade mig endnu til Slutning ganske kortelig at undersøge det Spørgsmaal:

Udfordres Legems Straffe ganske nødvendig i vore offentlige lærde Skoler til en streng Skole Disciplin.

Ieg formoder, det maa tilstaaes mig, at jeg ei kan staae til Ansvar for andres frie Handlinger, uden der, hvor jeg er istand til at have Indflydelse paa dem, men jo mere umiddelbar jeg kan virke paa de Handlende, jo større bliver og min Indflydelse, og altsaa tillige mit Ansvar for deres Handlinger. Ved min Deeltagelse eller og blotte Nærværelse kan jeg virke umiddelbar; ved Exempler, Raad, Formaninger eller deslige virker jeg kun middelbar. Opdragere have derfor i Almindelighed en nærmere Indflydelse paa Børn og unge Mennesker, end Lærere, og disse igjen nærmere, end enhver anden, som hverken er Lærer eller Opdrager. Jo barnagtigere Mennesket er enten i Henseende til Alder eller Tænkemaade eller Dannelse, jo mere nødvendig er og den umiddelbare Indflydelse; men i vore offentlige Skoler kunde den kun finde Sted i Underviisnings Timerne, for den øvrige Tid kan Lærernes Indflydelse ikkun være middelbar, umiddelbar derimod er deres, til hvem Opdragelsens Omfang er betroet. Tænke og handle som Opdragere og Lærere lige fornuftigt, gaae de frem efter samme Grundfætninger, saa opnaaes sandsynlig det Maal, hvortil man sigter; i andet Fald maae Opdragerens Indflydelse uden for Skolen, ligesom Lærerens i Skolen virke stær-

stærkest, hvor ikke allerede Alder, Tænkemaade eller Kultur gjør en Undtagelse til Fordel for den middelbare Indflydelse.

Uden at inddrage mig i de flere Resultater, som heraf kunne udtrages, troer jeg for nærværende Tid allene at burde holde mig til dette: at offentlige Skole-Lærere, som Lærere betragtet, ikke egentlig kunne blive ansvarlige for deres Disciplers Forhold, uden for den Tid, og for saavidt de ere under deres Opfugt; og at deres øvrige middelbare Indflydelse — hvor stor og ypperlig den end maatte være — altid er, eller i det mindste kan formodes at være Opdragerens umiddelbare Indflydelse underordnet.

Men for Disciplernes Forhold i den Tid, de ere under Læreres Opfugt, bør disse være ganske ansvarlige, og at dette lader sig gjøre saa godt som uden Legems Straffe, vil jeg nu søge noget nøiere at vise.

Tænker jeg mig en aldeles ryggesløs og fordærvet Skoleungdom, da er det unægteligt, at den største Skyld herfor falder over paa Lærerne, hvad enten det har sin Grund i Ligegyldighed, flette Exempler, umenneskelig Behandling eller andre saadanne Feil hos Lærerne, men jeg tør og troe med fuld Overbeviisning, at saadan en Skoleungdom ikke lader sig forbedre ved Legems Straffe; disse maatte da anvendes daglig og overalt, og hvad Virkning dette har paa unge Mennesker, kan Erfarenhed fra de ældre Tider best lære. Jeg vil ikke engang tale om den slaviske Tænkemaade, som derved maatte opvækkes og blive almindelig, men kun anmærke, hvor mange Skiendigheder en fordærvet Ungdom vilde gjøre sig en Fornøielse af at

begaae skiult, og det endog blot for at narre dens Lærere. Hvor saadan almindelig Fordærvelse fandt Sted, vidste jeg intet andet Middel, end at rense Skolen for det værste Ukrud, og ved en fornuftig, kiærlig, men fast og alvorlig Omgang at danne de Tilbageblevne og mindre fordærvede, hvorved en god Tone vilde sikkert Tid efter anden vorde indført. Er denne da først bleven herskende, og Lærerne ere hvad de bør at være, saadanne som have vundet Disciplenes Agtelse og Tiltro ved Duelighed og stræng Iagttagelse af deres egne Pligter, ved Retfærdighed i Behandling, ved Billighed i Bedømmelsen af Svagheder og faderligt Sindelag ved Forseelser, ved stedse at være sig selv lig, og hverken ved svag Eftergivelse eller Kvindagtighed troe, at man kan tilliite sig Børns og unge Menneskers Tilfredshed og Bifald, ei heller ved et Øieblik at befale i en bydende Tone, og et andet at tiltrygle sig, eller under Spøg tilbede sig Efterlevelse af hvad man har Ret til at fordre, kort: besidder Læreren Redelighed, Fasthed og Alvorlighed, forenet med Velvillie og Mildhed, uden ængstelig Iagen efter Venkskab, eller Frygt for Miskiendelse, og forenes hermed stadigt Opsyn over Disciplene saavel paa Forfrisknings-Pladsen, som i Underviisnings Timerne paa Skolen, saa maat jeg reent ud tilstaae, at jeg neppe kan skimte den mulige Nødvendighed af Legems Straffes Anvendelse i Skolen. Men det forstaaer sig selv, vil Læreren unddrage sig fra en eller anden af disse sine Pligter, da gaaer det som Quincilian oven for klagede i Anledning af Pædagogernes Forfømmelse: man holder ikke de unge Mennesker til at gjøre, hvad de bør, og siden straffer man dem, fordi de ikke have gjort det. Efter min Overbeviisning og Erfaring nære og formere mange Legems Straffe snarere, end de udrydde, umoraliske Handlinger, thi

hvor

hvor man ikke længere føler det Foragtelige i saadan Behandling, der kan intet uden Frygt for Smerten afholde, og seer man da Haab til at undgaae Straffen ved at skiu-
le og nægte Handlingen, er der neppe noget, som læn-
gere afholder fra at begaae den.

Men med alt dette kan og bør Disciplinen være stræng, og dette kan den være uden Legems Straffe. Man maa ei være ligegyldig ved Udøvelsen af Forbrydelser, eller spø-
ge med Forseelser; hine staae, som forhen er sagt, under de borgerlige Love, hvilke den offentlige Lærer jo, naar han finder Forbrydelsen af saadan Vigtighed, kan reclame-
re, og paaftaae dem anvendte paa Discipler, ligesom paa enhver anden i lige Tilfælde; disse, for saavidt de høre under offentlige Læreres Paatale, og Læreren tillige har nøiagtig Kundskab om samme, kunne i Medhold af gode Skolelove almindelig rettes uden Hug og Slæg, der — i det mindste i den Alder, som enhver Skole Discipel har — kun passe sig paa aldeles fordærvede, og saadanne maa man hellere ønske udryddede af Skolerne, end haabe ved Frygt at kunne forbedre. Ved at advare unge Mennesker snart i Ecnrum, snart offentlig efter Forseelsens Beskaffen-
hed, virker man sikrest til Tænkemaadens Forbedring. Iret-
tesfættelser — de være end nok saa skarpe, naar de kun ere fortiente, og ikke gives hver Dag eller ved de ubety-
deligste Anledninger — modtages af dem med Følelse og Taknemmelighed, saafremt de ellers have nogen Agtelse for og Tillid til Læreren; hvor disse derimod mangle, vil jeg og raade til Legems Straffe, som det eneste, men tillige letteste, Mittel til at gjøre sig frygtet. At i øvrigt Ube-
findigheder og Viidskaber kunne møde i enhver Skole, hvor mange unge Mennesker ere samlede, var daarligt at

nægte, og vilde være at fornægte den menneskelige Natur selv, men jeg er overbevist om, at disse maa findes langt fieldnere, og i en langt mindre Grad, hvor Legems Straffe ere ualmindelige, naar kun Feil derfor ikke oversees, eller Pligter forfømmes, end hvor de jævnlig anvendes; og jo almindeligere de ere, jo flettere er og under ellers lige Omstændigheder Skole Ungdommens Moralitet.

Saadanne Forfeelser, som i Skoletimerne og imedens de ere under Lærernes Opsigt, skulle kunne paadrage dem Legems Straffe, troer jeg ikke let mulige, naar man herfra udelukker, som man i mine Tanker bør, Dovenskab og Mangel paa Opmærksomhed: thi saadan overlagt Ondskab, Halftarrighed eller Opsætsighed imod nogen Lærer, som ei selv har forspildt sin Agtelse, der skulde gjøre Hug og Slag nødvendige, veed jeg ikke let at have mærket enten med Hensyn til mig selv eller andre, sliq Opsørsel er aldeles stridende imod den naturlige Frygt og Undseelse, som man ved daglig Omgang nødvendig maa overbevises om, at unge Mennesker bære for de Ældre i Almindelighed, og for deres Lærere i Særdeleshed.

Uden for Skolen deler Paatalen for Forfeelser sig imellem det Offentlige, Opdragere og Lærere. Om det første Slags er sagt det Fornødne, Collisions Tilfælde seer jeg ikke her kan finde Sted: Derimod troer jeg Lærere i Henseende til det andet Slags behøve Varksomhed for ei at collidere med Forældre, hvilket man i mangfoldige Tilfælde kan tænke sig muligt. Læreren kan her advare og raade, men straffe Barneet eller det unge Menneske for Overtrædelse vilde — saavidt jeg skiønner — være høilt uretfærdigt. Om offentlige Lærere f. Ex. forbøde Discipler at løbe paa Skøi-

Skøiter paa Stranden, eller at svømme i Aær, hvor det kunde være farligt, og dette alligevel skeete, fordi Forældrene, der kiendte deres Børns Færdighed eller af andre let begribelige Aarsager, udtrykkelig tillode det, saa vilde, endog under den Forudsætning, at Forbuddet fra Lærernes Side var tilbørligt, ikke Børnene, men Forældrene være straffskyldige; man maatte ellers antage den imine Tanker skadelige Maxime, at Forældre ikke havde Ret til uden for Skolen, og naar Børnene vare under deres egen Opfigt, at bestemme deres frie Handlinger, for saavidt de ikke vare stridende imod borgerlige Love, og tillige at Børn havde Indfigt og Skiønsomhed nok til at bedømme, hvad der var rigtigst, enten Forbuddet paa den ene, eller Tilladelsen paa den anden Side, og altfaa handlede med Overlæg i ond Henfigt. Gave Forældrene deres Børn Anledning til idelige Adspredelser og Fornøielser uden for Skolen, opdroge de dem i Kielenskab og Lækkerhed til Skade baade for deres Siels og Legems Helbred, saa seer jeg ikke Lærerne retfærdigen kunne straffe Børnene herfor; de kunne i disse og alle deslige Tilfælde virke middelbar, advare baade Forældre og Børn, men hialp dette ikke, og Beskaffenheden af Forføelsen fordrede det, mener jeg Bortviisning fra Skolen var det eneste, men tillige kraftigste Middel imod Uordener af denne Natur.

Legale men umoralske Handlinger kunne Lærerne ikke have Ret til offentlig at straffe, illegale, men fra den Handlendes Side ikke umoralske, Handlinger bør ei straffes paa denne Maade; der bliver da kun illegale Handlinger, som tillige ere umoralske, tilbage, men Lærernes Straffe Ret fely i Henseende til disse, for saavidt de begaaes uden for Skolen, taaler megen Indskrænkning, og beroer for

en stor Deel paa Discipelens personlige Stilling, efterform han mere eller mindre er overladt til sig selv; men hvor endog hiint er Tilfældet, bør Læreren være overmaade nøie underrettet om Handlingen i sin hele Sammenhæng, ikke allene Handlingens, men og Tænkemaadens Immoralitet maa være aabenbar, og altsaa Læreren tillige være overbevist om, at lemfældigere Midler ville være uden Nytte, men denne Overbevisning kan han ikke have uden i det Tilfælde, at de tilforn ere forgieves anvendte.

Uagtet alle disse bestemte Undtagelser indseer jeg vel endda, at der kan gives Tilfælde, hvor Legems Straffe i vore offentlige lærde Skoler retteligen kan og bør anvendes, men jeg troer tillige at disse Tilfælde i enhver velordnet Skole, og hvor enhver Lærer opfylder sin Pligt, ville være faa faa, at de snarere maae ansees som en Undtagelse fra den almindelige Regel: ingen Legems Straffe i Skolerne, end tiene som et Led i Skole Disciplinens sammenhængende Kiede. Men meget er det at ønske, at en almindelig Skole Anordning engang kan efter funde og rigtige pædagogiske Grundfætninger faa fuldstændig og bestemt angive disse Undtagelser, saa at ingen Tvivl med Grund kan finde Sted. Sagen er vel ikke faa let, som den maa ske forekommer mange, men dog vist nok heller ikke umulig.

Jeg slutter med det Ønske, at Skole-Lærere aldrig vilde glemme den gyldne Regel: *maxima debetur puero reverentia*, og omgaaes de da tillige deres Disciple med Resfærdighed og Humanitet; vise de Værdighed og Smag i Adfærd og Tale, lige langt fra Pedanteri, Stolthed og Kammeratskab; ufortrøden Flid, Nidkierhed og Gavnelyst, ex mularisk Tænke- og Handlemaade, har jeg det flikre

Haab,

Haab, at ikke aldeles fordærvode unge Mennesker ville afagtelse for deres Lærere, hvis Mønster de daglig have for Øine, lade sig lede Tid efter anden som til større Kundskaber, faa og til større Sædelighed, og at saaledes al lavisk Behandling og alle Legems Straffe vil med Tiden blive bandlyste fra vore offentlige Skoler, og forviste til Stokhuse, Tugthuse og deslige Steder, hvor de høre Kiemene og til evig Tid bør være indfluttede.

Medens dette Program var under Trykken læste jeg en Recension af Seidenstückers i Lippstadt over Lentz's *oratio de gymnasiis frivolo seculi ingenio neutiquam accommodandis*, som findes i Guths Muths Zeitschrift für Pädagogik Erziehungs- und Schulwesen, April 1807, S. 294 - 314, der stemmer saa ganske overens med mine i det foregaaende anførte Meninger, at jeg kan ikke andet end henvise til samme i hvad han som erfaren Skolemand anfører imod Stokkens Anvendelse; Skolerne S. 302 - 306, er, saavidt jeg kan skiønne, stærke og grundige Sandheder, foredragne med Lune og Vittighed. Han seer Sagen i det Væsentlige fra samme Synspunkt, som jeg, og det fornøier mig til de øvrige Autoriteter endnu at kunne tilføie denne. Havde Rummet tilladt det, vilde jeg troet, at en Oversættelse heraf ikke paa dette Sted havde været upassende.

Den aarlige offentlige Examen af Odense Katedralskoles Disciple begynder Mandagen den 19 October Kl. 8. Det vil være Skolens Lærere særdeles behageligt, om Ungdommens Fædre, Lærernes og Videnskaber-nes Velyndere og Venner, som herved ind- bydes, ville bivaane Prøverne, og hædre vor fælles Flid med deres Nærværelse.